

МУСИҚЇ МЕШУНАВЕМ

НАВОЗИШИ БАЧА

Мусиқии Шохназар Соҳибов
Шеъри халқӣ

Савол: Мусиқиро ҳама шунда тавонистанд?

САВТИ ДУЮМИ МУСИҚӢ

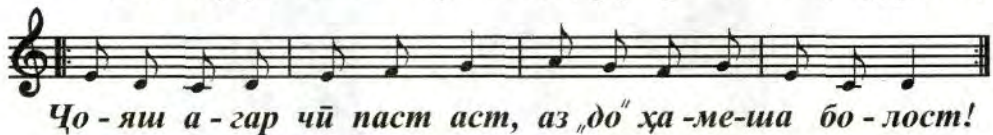
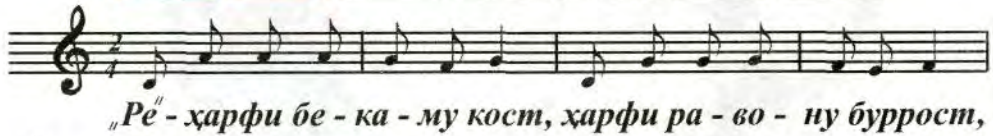
Духтараку писарак бо ресмон бозӣ мекунанд.

Савол: Савти дуюми мусиқӣ дар кадом калима омадааст?

ТАРЗИ НАВИШТАНУ ХОНДАНИ САВТИ РЕ

Савти «ре» дар
поёни хатти якуми
адворгоҳ навишта
мешавад.

Машкро иҷро кунед.

Зарби садоҳоро бо қарсақ ифода намоед.

ШИНОСОЙ БО ШОИР

Қўра Ҳошимӣ

Шоири шинохтаи тоҷик Қўра Ҳошимӣ барои кўдакону наврасон шеър мегўяд ва ба дили меҳрпарвари мардум андешамандона роҳ мечўяд. Ӯ дар қатори адибони варзидаву писандидаи кўдакон қарор дорад.

“Соҷбони садранга”, “Офтобак”, “Аз як-як то лаклак”, “Ре” мегўям ман бурро!” ва дигар китобҳои ўро бачаҳо медонанд ва дўст медоранд.

Қўра Ҳошимӣ бо оҳангсозони шўҳратёри ҷумҳурӣ Қўрабой Охунов, Қудратулло Яҳеев, Хайрулло Абдуллоев, Заррина Миршакар ва дигарон ҳамкориҳои эҷодӣ дорад.

СУРУДАНРО ОМУЗЕД

«РЕ» МЕГУҶАМ МАН БУРРО!

Мусиқии Чӯрабой Охунов
Шеъри Чӯра Ҳошимӣ

Moderato (муътадилона)

1. Ман ҳо-ло „дар“ ме-гӯ - ям, бур-ро „модар“ ме-гӯ - ям.

Ди-гар ҳар як ҳар-фам-ро ман фаҳ-мо-тар ме - гӯ - ям!

ме - гӯ - ям! „Ре“мегӯ - ям манбу-ро, ре!ре!ре!ре! Урро!

II.

Дору дигар «долу» не, ору дигар «олу» не,
Арра «алла» не дигар, абру дигар «аблу» не.
«Ре» мегӯям ман бурро! Ре! Ре! Ре! Ре! Ре! Урро!

Савол: Ҳама ҳарфи «Ре»-ро дуруст талаффуз кард?

РЕБУС – ЧИСТОН

Машкро ичро кунед.

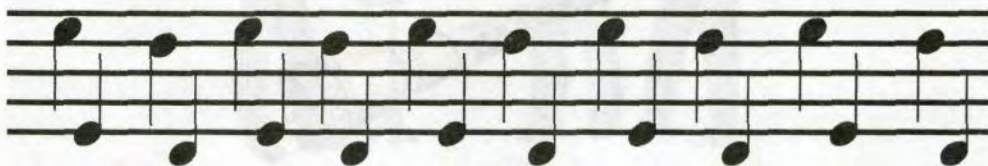
Супориш: Аз рӯи расмҳо калимаҳои мувофиқро ёфта ба ҷои нуқтаҳо нависед.

САВТИ СЕЮМИ МУСИҚӢ

Мирак миёнбанд дорад.

Машқро нависед.

Савол: Дар ҷумлаи боло кадом калимаҳо савти “ми” доранд?

ТАРЗИ НАВИШТАНУ ХОНДАНИ САВТИ МИ

«Ми» ҳарфи сеюмин аст,
«Ми» савти дилнишин аст,
Буррад миёни «ми»-ро
Хатте, ки аввалин аст.

Машқро иҷро кунед.

Чобукона

„Ми“ - ҳарфи се - ю - мин аст, „ми“ сав-ти дил -
ни - шин аст, буррад ми - ё - ни „ми“ -ро, хатте, ки ав -
ва - лин аст. Ми, ми, ми, ми, ми, ми, ми.

Супориш: Зарбҳоро муайян кунед.

Савол: Машқро ҳама дуруст иҷро карданд?

МУСИҚИ МЕШУНАВЕМ

ТЎҚ – ТЎҚ

Мусиқии Шариф Бобокалонов
Шеъри Убайд Раҷаб

Тўқ-тўқ-тўқ-тўқ!
Тўқ-тўқ-тўқ-тўқ!
Ин садои чист?
Тўқ-тўқ-тўқ-тўқ!
Тўқ-тўқ-тўқ-тўқ!
Аз барои чист?
Духтурам, духтур,
Духтури дарахт!
Дарди олу зўр,
Чудо ҳам карахт!

Тўқ-тўқ-тўқ-тўқ!
Тўқ-тўқ-тўқ-тўқ!
Ранги олу зард.
Тўқ-тўқ-тўқ-тўқ!
Тўқ-тўқ-тўқ-тўқ!
Менолад аз дард.
Ман дарди ўро
Даво мекунам,
Аз марг олуро
Раҳо мекунам.

РЕБУС – ЧИСТОН

Лаб-лаби чар -
Химчаи тар.

-жа

Ҷамила аълохон аст.

Ҷа - ла

Супориш: Савти мусиқии “ми”-ро аз калимаҳо ёбед.

РЕБУС

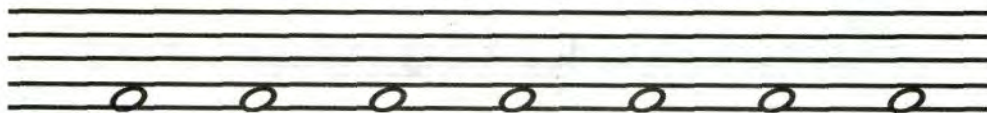
Аз рӯи адвор сароед.

САВТИ ЧОРУМИ МУСИҚӢ

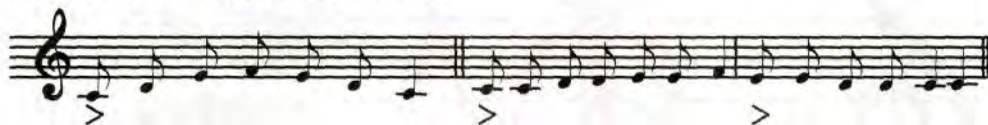
Хохарам Гавхар дар фабрика кор мекунад.

Супориш: Савти мусиқ ии “фа”-ро дар ҷумла ёбед.
Кашидани доираро дар мобайни хатҳо машқ кунед.

Машқҳои зарбӣ

Савти аввали ҳар тақтеъ савти асосӣ буда, заданок хонда ё навохта мешавад.

Супориш: Бо қарсақ зарбҳоро муайян кунед.
Зарби заданокро дар хотир нигоҳ доред.

Бо суръати марш

«Фа» - ҳарфи фо - ра - му хуш, «фа» хуш ра -
сад ба ҳар гӯш. Ҷо - яш ми-ё - ни ду хат,
«фа» - ро накун фа - ро - мӯш! Фа, фа, фа, фа.

«Фа» ҳарфи фораму хуш, Ҷояш - миёни ду хат,
«Фа» хуш расад ба ҳар гӯш, «Фа»-ро накун фаромӯш!

ТАРЗИ НАВИШТАНУ ХОНДАНИ САВТИ ФА

Савти «фа»
дар мобайни
хатҳои якуму
дуюми адворгоҳ
навишта мешавад.

Супориш: Аз рӯи расмҳои калимаҳои пурра кунед.

САВТИ ПУРРА ВА НИСФӢ

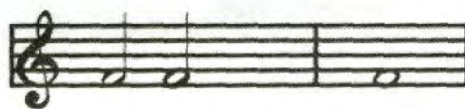
пурра

нисфӢ

Машкро ичро кунед.

Ду ҳарфи нисфии мо
Монанди як ҳарфи «О».

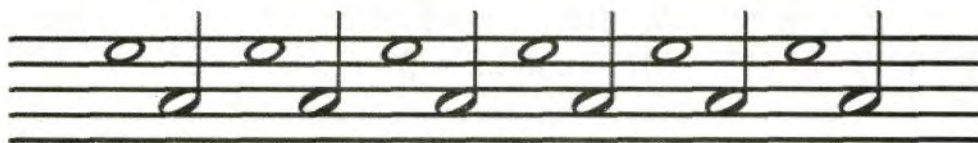
МУСИҚЇ МЕШУНАВЕМ

РАШИД

Муסיкии Фазлиддин Шахобов
Шеъри Убайд Раҷаб

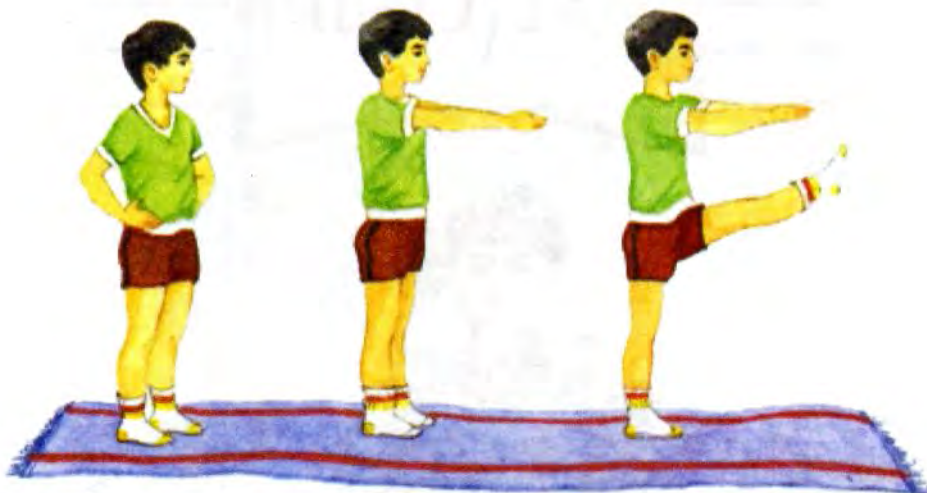
Дар мобайни хатҳои адворгоҳ аломати савтҳоро нависед.

МУСИҚӢ МЕШУНАВЕМ

ВАРЗИШИ ПАГОҲӢ

Муסיқии Юрий Пулодов
Шеъри Алӣ Бобоҷон

САВТИ ПАНҶУМИ МУСИҚӢ

Ғиҷҷакро дар пой чап гузашта, бо камонча менавозанд.
Солеҳ охангро форам менавозад.

МУСИҚЇ МЕШУНАВЕМ

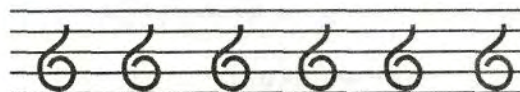
МЕШАВАМ МАН КАПИТАН

Муסיқии Амиралӣ Ҳафизов

Савол: Муסיқӣ шуморо писанд омад?

Супориш: Кашидани қисми аввали калиди ғиҷҷакро машқ кунед.

ТАРЗИ НАВИШТАНУ ХОНДАНИ

САВТИ СОЛ

Савти «Сол» дар рӯи хатти дуҷуми адворгоҳ навишта мешавад.

«Сол» аст ҳарфи солим, Дар рӯи хатти дуҷум
Савташ хушу мулоим, Бошад ҳамеша қоим.

Машқро иҷро кунед.

«Сол» аст ҳар - фи со - лим, сав-таш ху - шу му-ло - им,
Дар рӯ - и хат - ти ду - юм бо - шад ҳа - ме - ша қо - им.

Супориш: Зарбҳои мусиқиро бо қарсақ иҷро кунед.

Савол: Кадоме аз ин машқҳо ба шумо маъқул шуд?

СУРУДАНРО ОМУЗЕД

САРХАДЧӢ

Музикии Сафарали Сатторов
Шеъри Муҳаммад Ғоиб

Moderato (мӯътадилона)

mf

1. Субҳ аз на - и шаб о - мад ба май - дон,
Шуд ну - ри хур - шед ҳар - сӯ на - ре - шон.
Бар - хост мар - дум аз хо - би ро - ҳат
Бо хо - ти - ри чамъ со - ку са - ло - мат.

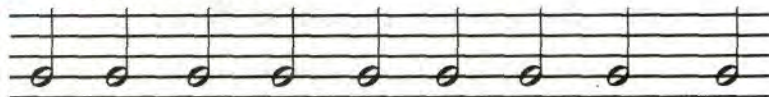
II

Сарҳадчӣ — бедор,
Сарҳадчӣ — хушёр,
Аз ҳоли мардум —
Доим хабардор.

Меҳри Ватан буд
Зӯру мадораш,
Хоки Ватан буд
Дар ихтиёраш!

Супориш: Машқро нависед.

САВТИ ШАШУМИ МУСИҚӢ

Офтобаки хандонрӯ
Болои кӯҳ баромад,
Лағжида барф аз шох,
Рӯи замин фуромад.

Савол: Дар ин шеър кадом ҳарфҳои мусиқӣ омадаанд?

Супориш: Онҳоро дар хатти адворгоҳ ботартиб нависед.

ТАРЗИ НАВИШТАНУ ХОНДАНИ САВТИ ЛА

Савти «ла» дар мобайни хатҳои дуҷум ва сеюми адворгоҳ навишта мешавад.

Камертон садои «ла»-ро медихад.

«Ла» ҳарфи дилнавоз аст,
«Ла» хуштарин овоз аст,
Байни хатти дуҷум се,
Меъёри савту соз аст.

Машқро сароед.

Бошиҷоб

«Ла» - ҳарфи дилна - воз аст, «ла» хуштарин о - воз
аст. Бай - ни ха - ти ду - ҷум се, меъ - ё - ри сав -
ту соз аст. Ла, ла, ла, ла.

Ҳамаи созҳои мусиқӣ бо савти «ла» ҷӯр карда мешаванд.

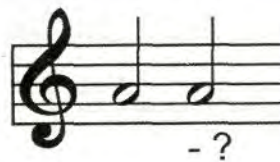
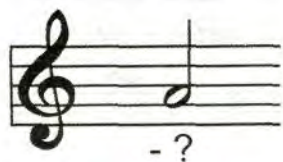
МУСИҚӢ МЕШУНАВЕМ

УКОЧА

Мусиқии Ҷӯрабой Охунов
Шеъри Алӣ Бобочон

РЕБУС – ЧИСТОН

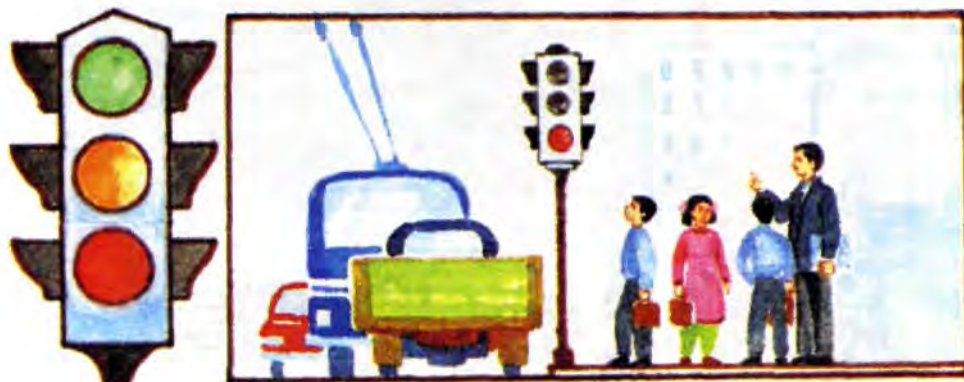
Супориш: Калимаҳои болоиро бо савти “ла” пурра кунед ва чунин калимаҳои нав ёбед.

СУРУДАНРО ОМУЗЕД

ЧАРОҒАКИ РАҲНАМО

Муסיкии Ҷӯрабой Охунов

Шеъри Алӣ Бобочон

Чароғаки раҳнамо
Дорад ҳар як гузаргоҳ,
Ҳар се ранги банураш
Ба мо нишон диҳад роҳ.

Ранги сурхи чароғак
Гӯяд, ки “Нашав роҳӣ!”
Ранги зардаш аз хатар
Диҳад ба мо огоҳӣ.

Ранги сабзи чароғак
Мекушояд ба мо роҳ.
То нашавад фурузон,
Нагузар аз гузаргоҳ!

Шаҳри мо – шаҳри калон,
Мошинҳояш - бешумор.
Вақти гузаштан аз роҳ
қоидаро ниғаҳ дор!

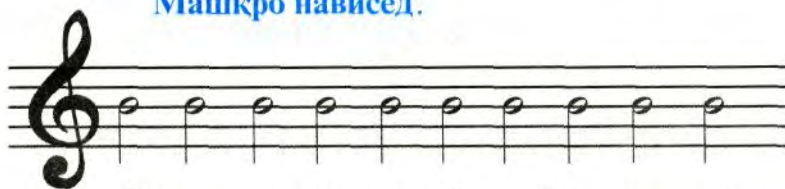
Супориш: Сурудро хонед ва ба мазмуни он риоя кунед.

САВТИ ҲАФТУМИ МУСИҚӢ

Сардори синфи мо Ситора духтари аълохон аст.

Машқро нависед.

Дасти савти «си» ба поён кашида мешавад.

Машқро ичро кунед.

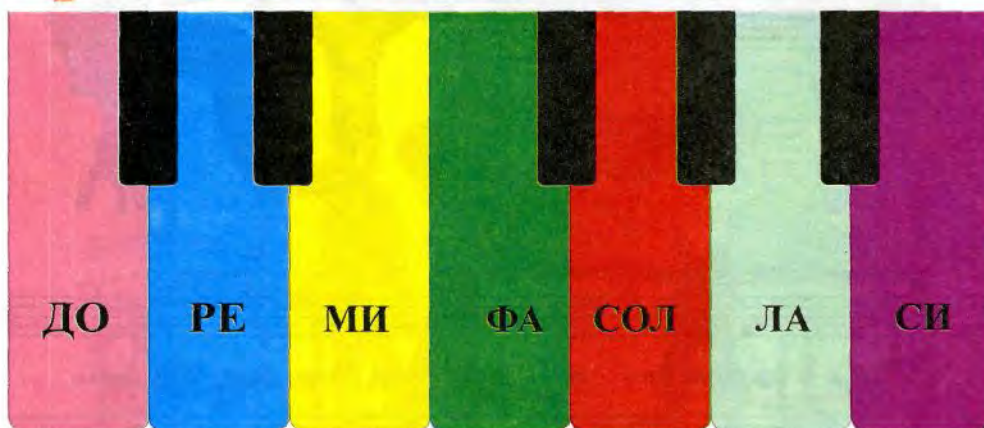
„Си“ - ҳарфи дил - ни - санд аст, дар хат - ти байн
банд аст, ма-қо - му ман - са би „си“
Бис - ёр ҳам баландаст! ба - ланд аст!

«Си» ҳарфи дилписанд аст,
Дар хатти байн банд аст,

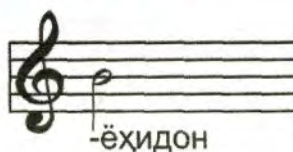
Мақому мансаби «си»
Бисёр ҳам баланд аст!

Савол: Машқ ба шумо маъқул шуд?
Навозанда чӣ қор мекунад?

ТАРЗИ НАВИШТАНУ ХОНДАНИ САВТИ СИ

РЕБУС – ЧИСТОН

Супориш: Ба ҷои нуқтаҳо ҳиҷою калимаҳои мувофиқро гузоред.

СУРУДАНРО ОМУЪЗЕД

ИДАТ МУБОРАК!

Муסיкии Хайрулло Абдуллоев
Шеъри Наимчон Назирӣ

Allegretto (зиндадилона)

The musical score is written on two staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 6/8 time signature. The tempo marking is 'Allegretto' and the dynamic is 'Sinf'. The melody consists of eighth and quarter notes. The lyrics are written below the notes. The second staff continues the melody and includes a repeat sign at the end.

1. Эй модари ман, бахти ча - во - нам,
номи хуши ту вирди за - бо - нам!

I

Эй модари ман,
Бахти чавонам,
Номи хуши ту
Вирди забонам.

III

Ман дар бари ту
Аз хурдӣ растам,
Меҳри дили худ
Бар ту бубастам.

II

Меҳри ту доим
Дар чисму чонам,
Идат муборак!
Идат муборак!

IV

Фарзанди дилбанд
Баҳри ту ҳастам.
Идат муборак!
Идат муборак!

Супориш: Ин сурудро хонед ва модаронро бо идашон табрик гӯед.

ШИНОСОЙ БО СОЗИ НАЙ

Садои форами найро бо уллоси гург муқоиса намоед.

ЧИСТОН

Аз нафаси мо
Барорад садо.
Бигӯед шумо,
Чист он, бачаҳо?

МУСИҚЇ МЕШУНАВЕМ

НАВРҶЗИ

Муסיкии Зайниддин Зулфиқоров
Шеъри халқӣ

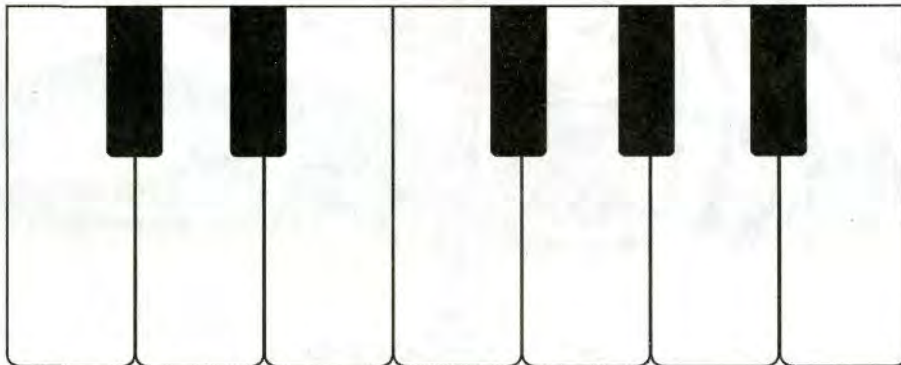
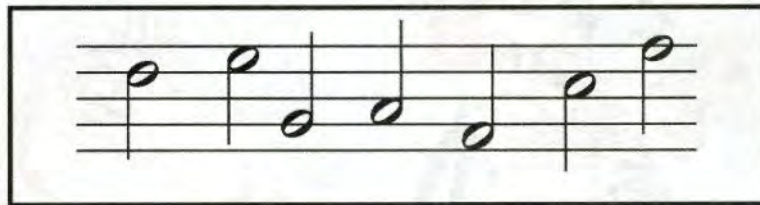

Наврӯзу навбаҳор аст,
Гул дар миёни хор аст.
Ҳар сабза шоду хуррам,
Булбул чӣ беқарор аст!

Савол: Ҳангоми шунидани муסיқӣ чиро тасаввур кардед?

ДАРС – ЧИСТОН

Тасвирҳои санҷишӣ

Аз рӯи пардаҳо ҳарфҳои музикаии ба шумо шиносро ёбед.

Машқҳои овозро аз рӯи ҳарфҳои музикаӣ сароед ва дар адворгоҳ ботартиб нависед.

Савол ва супориш: Чандто ҳарфи музикаиро ёфтед?

Онҳоро бо овози бурро ва форам сароед.

ЧОРЯКИ IV

Бозии «Чашми кӣ тез мебинад?»

Машқро такрор кунед.

Шарҳи бозӣ:

Муаллим 3 ё 4 савти ҳархеларо интихоб карда, онҳоро дар ду ё се сония дар тарзҳои гуногун:

Бори аввал: ♪ ♪ ♪ Бори дуюм: ♪ ♪ ♪

Бори сеюм: ♪ ♪ ♪ нишон медиҳад ва мепурсад, ки савти ♪ (чорякӣ) дар қучо омадааст.

Супориш: Ин савтҳоро аввал бо даҳони пӯшида ва баъд бо даҳони кушода хонед.

Бозиро дар савтҳо ва тарзҳои гуногун гузаронед.

СУРУДАНРО ОМЎЗЕД

БОРОНАК

Мусикии Қудратулло Яҳёев
Шеъри Ҷӯра Ҳошимӣ

II

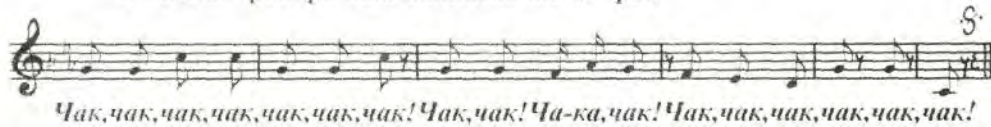
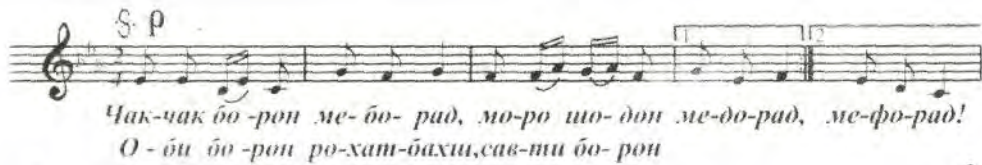
Тоza шӯяд гулхоро,
Боғу дашту саҳроро,
Борон равшан гардонад
Ҷону дилҳои моро!

Чак-чак, чак-чак, чак-чак, чак,
Чак-чак, ча-ка-чак, чак-чак, чак.

III

Борад, то гулҳо рӯянд,
То духтарҳо сар шӯянд,
То бачаҳо гул чинанд,
То модарҳо гул бӯянд!

Чак-чак, чак-чак, чак-чак, чак,
Чак-чак, ча-ка-чак, чак-чак, чак.

Супориш: Сурудро хонда ҳаракати зарби ро бо қарсақ муайян кунед.

РЕБУС – ЧИСТОН

Зиндадилона

Қарсак

1. Бо са - до - и до, ре, ми,
 Ме - ку - нем ак - нун бо - зӣ.
 Бо - зи - и ре - бус - чис - тон,
 Ё - бед он - ро ба - ча - гон.

Бо садои до, ре, ми
 Мекунем акнун бозӣ,

Бозии ребус — чистон,
 Ёбед онро, бачагон!

- но - ира - рад - смон - сид Ко - ла

Савол: Бозӣ шуморо хуш омад?

РАҚСҲОИ МИЛЛИИ АНЪАНАВӢ

Супориш: Кадом рақсҳои миллиро медонед?

АФСОНА

БУЗАКИ ЧИНГИЛАПО

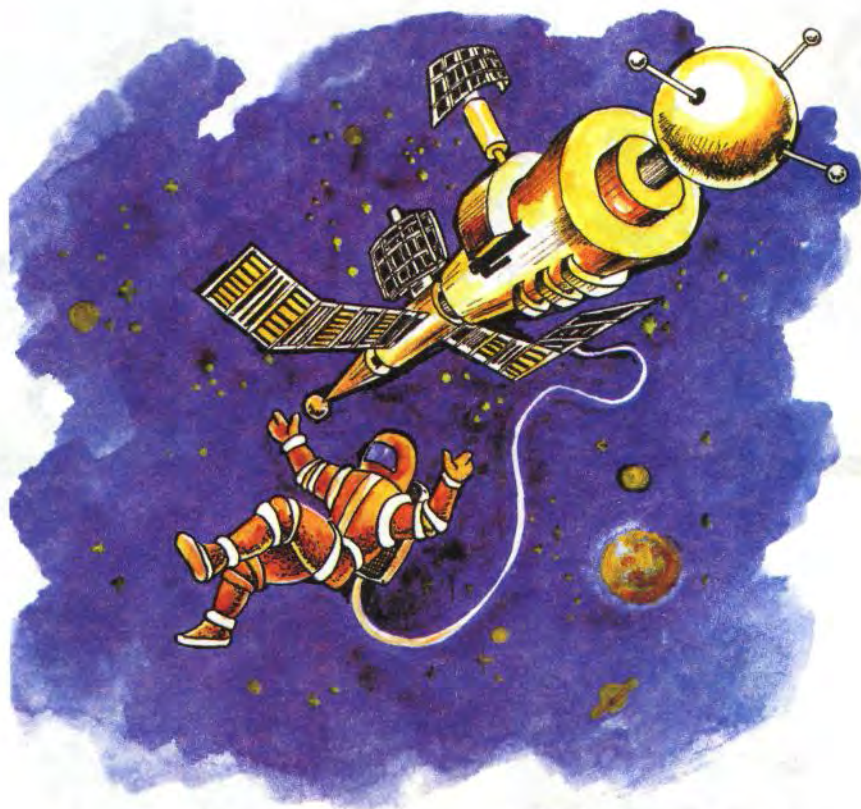
Мусиқии Абдуфаттоҳ Одинаев

МУСИҚЇ МЕШУНАВЕМ

АМАҚЧОНИ КОСМОНАВТ

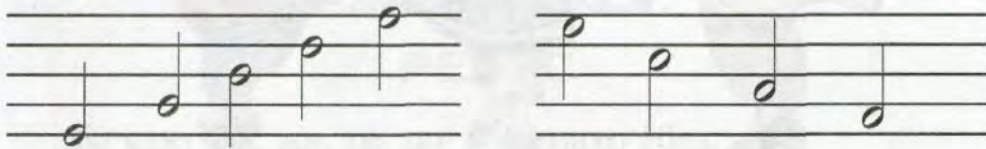
Мусиқии Шарофиддин Сайфиддинов
Шеърӣ Убайд Раҷаб

Маҷро нависед.

НАВИШТАНИ АДВОР

Адвор дар рӯи хатҳо ва мобайни хатҳо навишта мешавад.

Саволҳои санҷишӣ:

Савол: Адворҳо дар кучо навишта мешаванд?
Парастуҳо дар кучо нишастаанд?

Супориш: Барои адворҳои до, ре, ми, фа, сол, ла, си
калимаҳо ёбед.
Сурудҳои азёд кардаатонро такрор кунед.

Бозии «СЕ ДУХТАРАКОН»

Се духтаракон будем,
Лолачинакон будем,
Давидему давидем,
Ба чӯи нав расидем.
Чӯи нава обаш не,
Дугонема хобаш не.

Як хол дорад дугонем,
Ду хол дорад дугонем,
Се сол бозаш надидем,
Чӣ хол дорад дугонем?

Супориш: Сурудро дар ҳавои мусиқии халқӣ бихонед.

МАШҚҶОИ ОВОЗ ВА РЕБУС

Машқи овоз дар як баландӣ.

Машқи овоз дар баландиҳои гуногун.

Супориш: Машқро дар як нафас иҷро кунед.
I. V. — аломати нафаскашӣ .

РЕБУС

Ба савтҳои: ми, ре, до калимаҳо ёбед.

САВТҲОИ ЧОРЯКӢ ВА ҲАШТЯКӢ

чоряки

ҳаштяки

Фарқи савтҳои чорякӣ ва ҳаштякиро муайян кунед.

Дастаи аломатҳои адвор ба боло

, ё ба поён

кашида мешавад.

Машқро иҷро кунед.

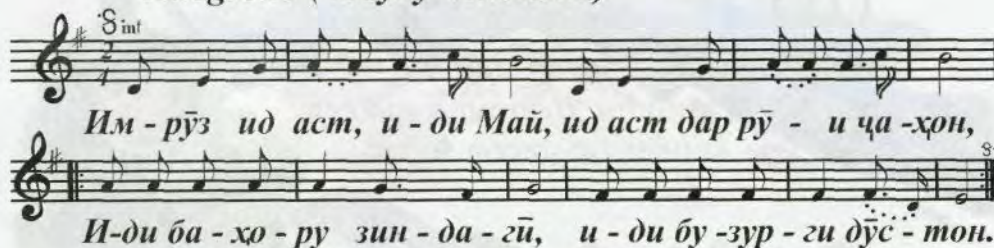
- 1) Бо-рон, би-бор тез, тез, 2) Саҳ-ро-ҳо гаш-та се -роб,
Қат-ра қат-ра рез, рез! За-мин ша-вад ҳо-сил-хез!

СУРУДАНРО ОМЎЗЕД

ИДИ МАЙ

Мусикии Хайрулло Абдуллоев
Шеъри Гулчеҳра Сулаймонова

Allegretto (чобуку чолокона)

Им - рӯз ид аст, и - ди Май, ид аст дар рӯ - и ча - хон,
И - ди ба - хо - ру зин - да - гӣ, и - ди бу - зур - ги дӯс - тон.

II

Майдону боғу кӯчаҳо
Пурбайраку пур аз суруд,
Ҳатто табиат кардааст
Дар тан либоси хушнамурад.

III

Садҳо кабӯтарҳои сулҳ
Бикшода боли хушро,
Шодона бозӣ мекунанд
Дар осмони софи мо.

Супориш: Сурудро қадам зада иҷро кунед.

МУСИҚЇ МЕШУНАВЕМ

ЭЙ МУЛКИ ХУРРАМ

Муסיкии Чӯрабой Охунов
Шеъри Алӣ Бобочон

Савол: Ҳангоми шунидани муסיқӣ табиатро чӣ гуна тасаввур мекунед?

КАЛИДИ ҒИҶҶАК

СОЛ

Калиди ғиҷҷак дар рӯи хатти дуюми адворгоҳ навишта мешавад ва савти «сол»-ро ифода мекунад.

Супориш: Машқи якуму дуюми калиди ғиҷҷакро якҷоя нависед.

Машқи овозхонӣ аз савти «сол»:

Қоидаи иҷрои машқ

Хонандагони синф ба ду гурӯҳ чудо мешаванд:
а) гурӯҳи якум бо аломати «*f*» – форте (баланд).
б) гурӯҳи дуюм бо аломати «*P*» – пианно (паст).

Саволҳо: Ҳангоми иҷрои машқ ҳамаи хонандагон қويدаро риоя карданд?
Садои аз ҳама баландтарини ин машқ кадом аст?
Калиди ғиҷҷак кадом савтро ифода мекунад?

ШИНОСОӢ БО ШОИР

Наримон Бақозода

Наримон Бақозода 26 январӣ соли 1935 дар шаҳри Самарқанд дар оилаи рӯзноманигор ба дунё омадааст.

Шеърҳо, афсонаву дostonҳо ва асарҳои сахнавии шоир бештар барои бачагони синну соли томақтабӣ ва хурди мактабианд. “Сурнайчӣ”, “Гулдара”, “Оши ҳалол”, “Чӣ хуш аст?”, “Дафтари мо — кони “5”, “Алифбои дилкушо” ва чандин китобҳои дигари шоир ҷоп шудаанд. Бачаҳо шеърҳои Наримон Бақозодаро бо ҳавас мехонанд ва дӯст медоранд.

Либреттони аввалин операҳои тоҷикӣ барои бачаҳо — “Хонаи Заргӯш - бибӣ” ва “Ҷингилапо” низ ба қалами ӯ тааллуқ доранд.

СУРУДАНРО ОМУЪЗЕД

ОФТОБУ ОДОБ

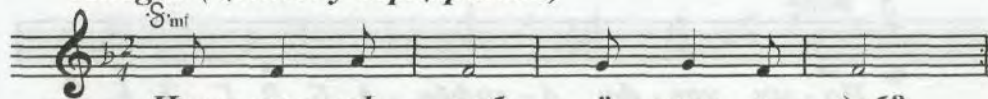
Мусикии Сафаралий Сатторов
Шеъри Пӯлод Мӯъмин
Тарчумаи Юсуфчон Аҳмадзода

Нағз аст офтоб?
Ё нағз одоб?
Ҳам нағз офтоб!
Ҳам нағз одоб!

Офтоб набошад,
Олам шавад тор!
Одоб набошад,
Одам шавад хор!

Allegro (ҷонноку серҳаракат)

Нағз аст оф - тоб, ё нағз о - доб?
Ҳам нағз оф - тоб, ҳам нағз о - доб!

Оф - тоб на - бо - шад, о - лам ша - вад тор!
О - доб на - бо - шад, о - дам ша - вад хор!

Савол: Суруд ба шумо маъкул шуд?

Супориш: Мазмуни шеърро нақл кунед.

СУРУДАНРО ОМУЗЕД

Мусиқии Ҷӯрабой Охунов
Шеъри Наримон Бақозода

АЛИФБОИ МУСИҚӢ

Allegretto (ҷоннок, бо шавқу завқ)

♩ mf

Но - ми хар - фи А - лифбо - А, Б, В, Г, Д, Е, Ё...

Но - ми харфи му - си - қӣ - До, Ре, Ми, Фа, Сол, Ла, Си

f Хар ка - до - ме - як са - до, як о - во - зу як на - во: *sf*

До, Ре, Ми, Фа, Сол, Ла, Си, Си, Ла, Сол, Фа, Ми, Ре, До.

Савол: Суруд ба шумо маъқул шуд?

МУНДАРИЧА

Чоряки I	5
Чоряки II	26
Чоряки III	44
Чоряки IV	79

С. САТТОРОВ, Ҷ. ОХУНОВ, М. ЯҶЁЕВ

АЛИФБОИ МУСИҚӢ

КИТОБИ ДАРСӢ БАРОИ СИНФИ ЯКУМ

Муҳаррирон:

А. Худойдод

Муҳаррирони мусиқӣ

С. Назаров

Ҷ. Охунов

Тарроҳ ва муҳаррирони техникӣ

Ҷ. Ҳошимӣ

Ш. Гафаров

О. Фариров

Рассом

Н. Алифшоев

М. Сайдалиев

Ба матбаа 10.01.2005 супурда шуд. Ба чопаш 05.05.2005 имзо шуд. Андозаи 70x90^{1/16}. Когази офсетӣ. Хуруфи адабӣ. Ҷузъи чопии шартӣ 6,0. Адади нашр 150 000. Супориши № 3, 11501. ООО «Х.К.ФАРАС», Тоҷикистон, ш. Душанбе, х. Айни, 17.

